

hrvaškega izseljenstva. Avtorja skušata identificirati glavne značilnosti hrvaškega odgovora na fenomen migracij z vidika moralno-teološke analize. Gre sicer za kratko, a zelo zanimivo in izvirno poglavje. Če vsem ljudem priznamo enako dostojanstvo, to na naše soočenje z izzivi migracij seveda vpliva. Avtorja se zavzemata za to, da bi se vprašanje migrantov depolitiziralo in da bi našli nove vidike, ki bi iskali korist za vse vključene strani. Krščanska ideja univerzalnega bratstva vseh ljudi predstavlja za nov pogled na migracije odlično izhodišče. Avtorja kritično ugotavljata, da je na Hrvaškem zadržanosti do migrantov še preveč in da niso izkoriščeni vsi potenciali, ki jih sodobni pojav migracij prinaša. Po prepričanju avtorjev bi morala hrvaška politika do tujih delavcev zavzeti drugačno držo, da bi se ti lahko bolj

vključili v hrvaško družbo. Ker jim na Hrvaškem celostna vključitev v družbo ni omogočena, se mnogi v iskanju boljšega življenja odpravljajo v druge države EU. Veliko vlogo pri vključevanju vidita tudi v verskih skupnostih, predvsem v Katoliški Cerkvi in Islamski skupnosti, ki lahko pomanjkanje državnih politik na področju integracije nadomestita. Če se ustrezni programi za čim bolj celostno vključitev migrantov v družbo ne oblikujejo, obstaja namreč velika nevarnost njihove getoizacije in diskriminacije.

Knjiga predstavlja odličen pregled vprašanja migracij znotraj moralno-teološke misli. Vsebuje kar nekaj spodbud za konkretno družbeno ukrepanje. Upam, da bo našla odmev tudi v slovenskem prostoru, kjer smo glede obravnave te tematike še preveč zadržani.

Roman Globokar

Pietro Braidó. *Janez Bosko duhovnik mladih*. Znanstvena biografija 1. Ljubljana: Salve, 2019. 635 str. ISBN 978-961-289-013-1, in Pietro Braidó. *Janez Bosko duhovnik mladih*. Znanstvena biografija 2. Ljubljana: Salve, 2024. 756 str. ISBN 978-961-289-227-2.

Slovenski prevod obeh delov znanstvene biografije *Don Bosco prete dei giovani nel secolo delle liberta*, ki je v izvirniku izšla leta 2009, prinaša pronicljiv vpogled v razvoj osebnosti svetnika v stoletju, zaznamovanem s hitrim razvojem Evrope, izrazitim spreminjanjem oblike verovanja in položaja Katoliške Cerkve. Avtor s številnimi viri na znanstveno poglobljen način predstavlja ra-

zvoj karizme vzgojitelja in redovnega ustanovitelja sv. Janeza Boska. V poglobljenem pogledu na posvetno zgodovino Italije v 19. stoletju orisuje razvoj dveh novih redovnih družb: salezijancev in hčera Marije Pomočnice. Gre za delo, ki je nujno potreben okvir za vsako strokovno obravnavo tako na področju zgodovine redovništva in duhovnosti kot tudi za razumevanje razvoja katoliške vzgoje in šolstva v dobi nastopa obveznega šolstva in strokovnega usposabljanja. Prevod sta pripravila Kristina Škibin in Andrej Baligač SDB s pomočjo dr. Mirana Sajovica SDB. Znanstveni aparat, za katerega je skrbel prof. dr. Bogdan Kolar, učinkovito podpira strokovno razsežnost in bralcu ponuja širo-

ko izbiro dodatnih virov za nadaljnje raziskovanje. Pohvaliti je treba tudi prevodne opombe, ki osvetljujejo povezave opisanega dogajanja s slovenskim prostorom. Če za italijanski prostor to delo predstavlja temeljit pregled in kritičen pretres dosedanjega raziskovanja don Boskovega življenja, je za naš prostor pomembno pri iskanju novih spodbud za pastoralno in vzgojno delo – pa tudi za razvijanje ustreznega izrazoslovja za to področje. Avtor je knjigo posvetil svojima profesorjema Valentinu Panzarusu in Francu Wallandu. Zadnji je slovenski salezijanec, kar za našo zgodovino in utrjevanje lastne samozvesti ni nepomembno. Pri Braidovi biografiji gre za nekakšen gosti opis (ang. *thick description*), kot ga je za antropologijo predvidel C. Geertz. Bralec ob branju v Janezu Bosku vedno bolj vidi človeka v vsej polnosti – ni več le svetnik, vzgojitelj, ustanovitelj, izdajatelj, voditelj, ampak človek z vsem, kar je sredi devetnajstega stoletja v turbulenci torinskega in končno evropskega dogajanja industrializacije in politične preureditve Italije človeškega.

Razmere, ki so oblikovale življenje in delo Janeza Boska, je težko primerjati s tistimi v Sloveniji – takrat še delu Habsburške monarhije. Človek bi si mislil, da je še tako dober zgodovinski oris določene osebnosti za potrebe današnjega časa zato le stežka uporaben. Že eden prvih namenov, ki jih Braidu izpostavlja na začetku, je poudariti postopen razvoj: rast v to, kar danes poznamo pod imenom sv. Janez Bosko. »V resnici je don Bosko gradil svoje življenje korak za korakom, težil je k izjemno potrebnim takojšnjim ciljem, ki so šele pozneje lahko bili interpretirani skoraj kot etape globalnega dogajanja, načrtanega že od

začetka.« (2019, 11) V svetu pomanjkanja duhovnih poklicev – v državi, kjer je Cerkev porinjena vse bolj v stran, kjer se mnogih (zlasti mladih) loteva pesimizem in obup – nam je branje besedila, v katerem avtor prikazuje človeka, ki je z drobnimi, na prvi pogled nepomembnimi ,igračkanji' posegel v globalno dogajanje, lahko v olajšanje. Pri delu za mlade ni treba vsega vedeti, vsega načrtovati, vedno zadeti pravo smer, biti dosleden in globalen – videti pa moramo konkretnega človeka v konkretni situaciji, z očmi, globoko zasidranimi v teologiji odrešenja. Tega, kar poznamo kot salezijansko duhovnost in dediščino sv. Janeza Boska, ne bi bilo, če sirota po očetu, nato reven dijak, študent in končno mlad svojeglav duhovnik ne bi korak za korakom sledil svoji temeljni želji: delo za duše, še posebej pa reševanje mladih. Nekakšna demitologizacija – ki jo avtor z dokaznim gradivom vseskozi dosledno razvija – svetniku in ustanovitelju nič ne odvzame. Dodaja pa mu prepotrebno človeškost, ki jo sodobni pedagog še kako potrebuje. Podobna piemontskega kmečkega sina, ki je uspel zagnati delo, ki je še danes v korist mnogih – prav zato, ker je bil v temelju ,le' človek, in je na koncu zmožel prepuščati delo mladim (v očeh sodobnikov včasih premladim) –, je dobra popotnica tudi življenju v Cerkvi danes. Ta za zveličanje sebe in drugih zaskrbljeni človek je znal vse, kar mu je prišlo pod roko, vedno znova izkoristiti za temeljni cilj, ki si ga je zastavil, ko je stopil na duhovniško pot: skrb za vzgojo mladih v dobre kristjane in poštene državljanke.

Kritični prikaz tega trmastega, svojeglavega in do skrajnosti zagnanega piemontskega duhovnika njegovega svetni-

štva ne ruši, ampak ga ozemlji. Avtor znanstveni pristop uporablja za povzdigovanje človeške razsežnosti Janeza Boska v vsem dosegljivo možnost pri delu za mlade. Dodatek na koncu prvega dela, v katerem je predstavljen časovni razvoj poročila o začetku oratorija ob brezmadežnem spočetju device Marije leta 1841, jasno kaže, kaj je bistveno. Ne mit o Bartolomeu Garelliju, s katerim naj bi se v torinski zakristiji salezijansko delo po izročilu začelo, ampak prizadevno pastoralno delo za vse take mladeniče pod okriljem Marije – matere in pomočnice. Nazorna pripoved, ki je bila plod don Boskove domišljije, je možnost, ki jo lahko izkoristimo tudi danes. V času velikih projektov je postopnost pri razvoju dela z mladimi in iznajdljivost preprostega duhovnika, ki je v svoje projekte znal vpreči vse od navadnega rokodelca do ministrov in papeža, dobra spodbuda, da znova premislimo, kje in kako je salezijansko delo za mlade nastalo. V majhni državi, kot je Slovenija, je že v izhodišču pogosto prisoten občutek, da je vse premajhno in nepomembno. Ob branju te biografije lahko najdemo moč za prepričanje, da je bil velikemu Janezu Bosku prav prvi mali oratorij temelj in smisel vsega življenja. Iz biografije je mogoče razbrati, da izhodiščna majhnost oratorija omogoča pristno vzgojno in duhovno potezo don Boskovega dela. V drugem delu, ko se salezijanska dejavnost že razširi po svetu, se Janez Bosko vedno vrača tja, da najde novih moči in upanje za naprej. Osebni stik, bližina in vključenost v preprosto vsakdanje življenje so temelji gibala za stalnost – redovno družbo, ki bo to lahko ponesla po vsem svetu. Vse, kar je iz tega zrastle, je nastalo, da bi to ustanovo in ta način dela pod-

prlo, razširilo ali ohranilo – vsaj tako avtor razvija temeljne poudarke v smiselno razdeljenih poglavjih.

Prva knjiga v treh delih in sedemnajstih poglavjih predstavlja okvir in delo Janeza Boska do prve papeške potrditve redovne družbe sv. Frančiška Saleškega. V prvem delu je opisan politični in verski okvir Italije v času Janeza Boska. Drugi del orisuje razvoj mladega duhovnika do prvih strukturiranih vzgojnih ustanov. Tretji del opisuje razvoj ideje o redovni družbi in težavno umeščanje nove vizije redovništva v strukturo Cerkve, ki pa se vendarle zaključi s papeško potrditvijo. V zaključku avtor išče vzgibe za pedagoško, duhovno in kulturno rast – najprej pri sv. Janezu Bosku in nato tudi pri njegovem vzgojno-pastoralnem delu, ki ga je prenesel na svojo redovno družbo.

Druga knjiga je razdeljena na dva dela in dodatnih osemnajst poglavij. Prvi del vključuje prikaz intenzivnega pastoralnega, vzgojnega in predvsem organizacijskega delovanja – lahko spremljamo geografsko širitev salezijanskega dela in tudi karizmatično širitev, saj je opisana tudi ustanovitev Družbe hčera Marije Pomočnice in s tem širjenje vzgojnega dela na dekleta. Ob tem se seznanimo s težavami tedaj že poznega duhovnika in redovnega ustanovitelja s posvetnimi in tudi cerkvenimi institucijami. Opis načinov njihovega razreševanja kaže na karizmo in moč človeka, ki se zanaša na Božjo pomoč in iznajdljivost. Drugi del orisuje razcvet salezijanskega dela do konca življenja sv. Janeza Boska, njegovo postopno pešanje, težave s prilagajanjem razmeram in končno uspešen prenos odgovornosti na nekdanje gojence, ki so mu bili v pones – pogosto pa tudi v breme. Razbe-

remo lahko, kako je svojo življenjsko pot ob pešanju fizičnih moči zmogel pripravljati na konec, ob tem pa storiti še to, kar je v dobro mladih in svojih ustanov lahko – opogumiti in uvesti svoje naslednike. Ob zaključku drugega dela je obsežen seznam bibliografije ter imensko in stvarno kazalo.

Prikaz nastanka ideje za začetek redovne družbe, boja za njeno ustanovitev in uveljavitev ni le historični oris nekega zgodovinskega trenutka in določene razvojnega pastoralnega procesa – je priložnost za vse nas, da na vzgojne in pastoralne izzive v sicer drugačnih razmerah pomislimo tudi danes. Očitek, da gre za kaotično ustanovo – zlasti, ko gre za duhovniško vzgojo –, ki ga je bil Janez Bosko deležen od dobronamernih ljudi (2019, 480), ga ni motil. Zavedal se je, da samo tisti, ki raste iz duha, razigranega oratorija, zmore ponesti oznani lo odrešenja mladim na pravi način. Današnja centralizacija vzgoje duhovniških in redovniških kandidatov – njihov odmik od realnega dela za mlade v njim tuj svet – za nadaljevanje takega načina pastoralnega in vzgojnega dela ni ravno dobra popotnica. Prav zato je prevod

Braidove biografije prispevek k oživiljanju potrebe po vrnitvi h koreninam oratorija. Ne v smislu devetnajstega stoletja, še manj Italije ali Piemonta, temveč v duhu preproste vere v poklicanost za bogato življenje na tem svetu in v pričakovanju užitka v nebeški domovini. »Don Bosko se je dobro zavedal, da živi in dela v družbenem in gospodarskem sistemu, ki je v fazi preobrata, čeprav o družbenih problemih (predvsem o delavskem vprašanju), ki jih je to obdobje ustvarilo ali zaostri lo, nikoli ni razmišljal. Vključevanje mladih – zlasti njegovih ranljivih fantov – v ta sistem je bilo težavno, a nujno potrebno; te fante je želel podpirati prav zato, ker so v svojem otroštvu in mladosti na podeželju, mirnem ozračju obnove, potrebovali veliko več pomoči kot on sam.« (2024, 673) Avtorjeve besede kažejo, da je njegova knjiga namenjena v prvi vrsti sicer res nam, ki iz karizme sv. Janeza Boska živimo – obenem pa tudi vsem, ki jim je za mlade mar tudi danes in jih ob upoštevanju zgodovinskega trenutka želijo vključiti v odgovorno cerkveno in družbeno življenje.

Janez Vodičar

Ivan Platovnjak in Tone Svetelj. *Listening and dialogue with the world. A philosophical and theological-spiritual vision*. Znanstvena knjižnica 89. Ljubljana: University of Ljubljana Press, 2024. 207 str. ISBN 978-961-297-350-6.

Znanstvena monografija *Listening and dialogue with the world. A philosophical and theological-spiritual vision* se osredotoča na vprašanje, kako vzpo-

staviti dialog s sekularnim svetom, ki ostaja v napetosti med transcendenco in imanenco. Tišina in poslušanje, ana-teizem, transhumanizem, rezilienca, iskanje upanja, kontemplativni odnos do sveta, tehnologija v iskanju nesmrtnosti – to je le nekaj vidikov, s katerimi se monografija sooča. Izbiro teh tem delno narekujejo projekti, v katere sta avtorja v zadnjih letih na akademski ravni aktivno vključena.